

ICKEVÅLD

TEXT ANNIKA PERSSON

BILD HÅKAN ELOFSSON

ICKEVÅLD

MINST 13 SÄTT ATT GÖRA VÄRLDEN BÄTTRE

EN BOK FRÅN ICKEVÅLDSFONDEN, SVERIGES KRISTNA RÅD

TEXT © ANNIKA PERSSON

BILD © HÅKAN ELOFSSON

REDAKTIONELL BEARBETNING RASMUS MALM

OMSLAG OCH GRAFISK FORM VICTORIA K BERGMARK

TRYCK FÄLTH OCH HÄSSLER, VÄRNAME 2010

ISBN 978-91-633-7253-7

ICKEVÅLDSFONDEN 2010

EN FOND FÖR FRED / MAN KAN FAKTISKT SÄTTA IGÅNG GENAST 7

HEJA BULLTOFTA! 17

Ett reportage från Röda korsets Växthuset Mosippan

"ICKEVÅLD ÄR ATT INGRIPA" 26

En intervju med fredsaktivisten Per Herngren

FRED ÄR ETT AV GUDS 99 NAMN 29

Berättelsen om hur en muslimsk fredsörelse växte fram i Sverige

"BERÖM GÖR UNDERVERK!" 38

En intervju med Förintelseöverlevaren Emerich Roth

VEM VILL FÖLJA MED PÅ DISKO I BREDÅNG? 41

Historien om ett integrationsprojekt som svängde

"UTSTÄLLNINGEN MER ANGELÄGEN EFTER DEN 11 SEPTEMBER" 50

En intervju med journalisten Görel Byström Janarv

I TYSTNADEN FÅR MAN RESPEKT FÖR VARANDRA DIREKT 53

Ett reportage från klostret på Kumlaanstalten

"SLAGEN GÖR LIKA ONT PÅ EN KINESISK KVINNA" 62

Kvinnojouren TerraFems grundare Bernardita Nunez

NÄR VI TALAR GÖR VI SKILLNAD 65

Hos Globträdet står barnens framtid i centrum

"VÅLDET ÄR ETT POLITISKT PROBLEM" 74

En intervju med Stoppa gatuvåldets Anton Abele

MAN VÄCKER INGEN ILSKA GENOM ATT STÅ OCH BJUDA PÅ KAFFE 77

Med Hjärtslagets kaffevagn till Medborgarplatsen i Stockholm

ICKEVÅLDSFONDENS PRISTAGARE 2002-2010 86

"DET FINNS INGEN VÄG TILL FRED. FRED ÄR VÄGEN."
MAHATMA GANDHI

EN FOND FÖR FRED

Ett nytt millennium. Nya möjligheter. 2001–2010 skulle bli ickevåldets årtionde.

FN inbjöd alla länder till ett årtionde av fred för alla barn i världen. Kyrkornas världsråd ville också koncentrera sitt arbete på att övervinna våldet i familjen, samhället och kyrkan. Sveriges kristna råd, som samlar alla kyrkor och samfund i Sverige, hakade på. Och så skapades Icke-våldsfonden på våren 2000.

Syftet med fonden var att utifrån kristna värderingar bidra till att minska våldet i samhället genom ekonomiskt stöd till organisationer och projekt som vill främja integration, förebygga våld eller hantera konflikter, med ickevåld som metod. Fonden fick medel från kyrkor och församlingar, från näringslivet och några stiftelser.

Vi ville använda pengarna till att uppmärksamma, uppmuntra och ge publicitet åt olika initiativ och projekt. Du kan läsa om en del av dem i den här boken. Den största delen av pengarna förvandlades till priser och bidrag åt organisationer, grupper och enskilda som verkligen försökte göra något åt det tilltagande våldet i det svenska samhället. Mottagarna nominerades från alla möjliga håll.

De flesta som under åren fått del av Icke-våldsfondens medel har varit förankrade antingen i kyrkor eller i samfund. Styrelsen valde att prioritera våld mot barn och bland ungdomar och att begränsa sig till våldet i det svenska samhället.

Vi är övertygade om att det civila samhället spelar en avgörande roll och har försökt uppmuntra enskilda människors initiativ för att komma till rätta med ungdomsvåldet.

Det har varit mycket arbete för att samla in pengarna och använda dem på bästa möjliga sätt. I styrelsen har idéerna ibland svämmat över. Ivern att göra mer har inte haft några gränser. Men det mest uppmuntrande har varit att upptäcka hur många det finns i Sverige som konstruktivt och uthålligt försöker skapa ett tryggare samhälle för alla.

Vi valde 30 november som vår årliga högtidsdag. Vi ville erövra den som ickevåldets dag. Vi har glatt oss med alla som på olika sätt arbetar mot våldet och vi vill gärna tro att Ickevåldsfonden i någon utsträckning bidragit till deras uthållighet.

Nu är decenniet över och Ickevåldsfonden har gjort sitt. Men utmaningen att vända våld till ickevåld är kvar. Den här boken berättar något om dem vi mötte längs vägen. Styrelsen tackar alla som bidragit med pengar, men framför allt alla som arbetar mot våldet i samhället.

JONAS JONSON, ICEKVÅLDSFONDENS ORDFÖRANDE,
BISKOP I STRÄNGNÄS 1989-2005.

"MIN MÄNSKLIGHET ÄR BEROENDE AV DIN.
VI KAN BARA VARA MÄNSKLIGA TILLSAMMANS."
DESMOND TUTU

MAN KAN FAKTISKT SÄTTA IGÅNG GENAST

Det springer skrattande barn över en grässlänt i västra Bulltofta. Runt dem virvlar såpbubblor i hundratal. Solstrålarna får dem att glittra i alla regnbågens färger. Några kor betar lite längre bort. Fyra studenter från Malmö och Lund tittar på blommorna och pinnarna de samlat ihop.

Klick. Det är en bild av ickevåld. Inte den mest självklara kanske. Många av oss tänker på civil olydnad eller politisk motståndskamp när vi hör ordet ickevåld. Men kampen för ickevåld innebär också att förebygga våldet. Att vara med och skapa alternativ där de behövs. Icke våld är organiserad kärlek, sa den amerikanska sångerskan Joan Baez en gång. Det här är också det.

Barnen är barn i nyanlända flyktingfamiljer och bor i hus som ställts i ordning på en grässlänt intill ett industriområde. Det finns inget där. De hör inte till något. Men fyra dagar i veckan kommer Röda korsets frivilliga dit och läser läxor, spelar spel och umgås med barnen efter förskola och fritids. Ger dem en lite större värld.

Det är lätt att hjälpa till att göra världen bättre och tryggare att leva i. Vem som helst kan börja nu på en gång.

Steg ett, säger Sven-Gunnar Lidén, som är pastor och församlingsföreståndare i Salemkyrkan i Stockholm, är att hitta några andra att jobba tillsammans med. För ickevåld är inte ett solonummer. Fred skapar man tillsammans, med och för varandra.

Själv sträckte han ut handen till de andra samfunden på Södermalm och började bjuda på kaffe på Medborgarplatsen på fredagskvällarna.

I den här boken kommer du att få läsa om flera som redan har börjat. Det som håller dem samman är att de skapar alternativ till våld och utanförskap. Att de skapar möten, upphäver gränser och aktivt går ut och förändrar världen.

– Vi har fått en del kritik för att vi hållit oss till svenska verksamheter, säger Margareta Ingelstam, ledamot i styrelsen och långvarig fredsarbetare. Men det måste finnas en lokal ickevåldskultur för att man ska kunna ta sig vidare och arbeta utåt. Och det har aldrig saknats insatser att belöna här.

Lägger hon ickevåldsluppen över Sveriges historia kan hon pricka av en hel del ickevåldskultur.

– Den obligatoriska folkskolan, folkbildningsarbetet, Saltsjöbadsavtalet, unionsupplösningen med Norge och lagen mot barnaga är bara några exempel.

Icke-våld kan ibland låta som något som försiggår i periferin. En alternativ metod för idealister. Men ett flertal revolutioner har skett med ickevåldet som metod. Mohandas Gandhis kamp för Indiens självständighet, medborgarrättsrörelsen i USA med Martin Luther King Jr, störtandet av president Marcos på Filippinerna, avskaffandet av apartheidssystemet i Sydafrika, Berlinmurens fall, den orange revolutionen i Ukraina.

I polisväsendet arbetar man allt mer med ickevåldsmetoder och fredlig konfliktlösning. Som när de tog av

sig hjälmarna och log vid klimatmötet i Köpenhamn i fjol och möttes av de skallande ropen ”You’re sexy, you’re cute, take off the riot suit”.

Till och med på Försvarshögskolan har ickevåldet trängts in. En hel termin ägnas numer åt det man kallar för ”moderna konflikter”, alltså fredsbevarande uppgifter och civila operationer. Bland annat åker studenterna till Auschwitz för att i ljuset av den miljön fundera över sitt yrkesval och nutidens missioner.

– Det har aldrig funnits så stora möjligheter som nu att motverka våldet, fortsätter Margareta. Vi lär oss hela tiden av varandra.

– Icke-våldet söker upp våldet, säger ickevåldsutbildaren Per Herngren. Det går in där det behövs som bäst.

Och det är där vi har mött det under arbetet med den här boken. Icke-våldsprojekten har sökt upp de stökiga fredagskvällarna på Medborgarplatsen i Stockholm, de långtidsdömda i landets säkraste fängelser, ungdomarna som riskerar att bli fångar i sina fördomar.

Vi har gripits av värmen, av den logik som möter när Hind Talal från fredsprojektet Salaams vänner berättar att det som gör henne lycklig är att sträcka sig utöver sig själv. Att kämpa för större mål, att arbeta tillsammans med andra med något som kan fortsätta utan henne. Eller när börsanalytikern Martin Svedberg i Salemkyrkan på Södermalm säger att det inte finns något bättre sätt att avsluta veckan och närma sig livet än att stå och bjuda fulla ungdomar på smörgåsar på Medborgarplatsen i Stockholm. Eller att

nittioåriga Karins veckoschema fortsätter att innehålla läsning för förskolebarn, luncher med Ny gemenskap och fikabuss på fredagarna trots att det nu är 65 år sen hon var med och körde vita bussarna från Bergen-Belsen.

I många fall är projekten nedlagda. Projektfinansiering fås ofta för tre år. Så länge får man finnas. De smarta administratörerna slutar varje projekt med att initiera ett nytt. På så sätt kan de leva kvar. Men många har inte den orken.

Efter tre år tog finansieringen slut för Projekt 1173 trots att det fortfarande räknades som ett av de bästa integrationsprojekten i Stockholm. Tjejgruppen Gift i Gårdsten som peppade somaliska tjejers självkänsla finns inte längre.

– Om man får önska något för framtiden, säger Görel Byström Janarv som skapade utställningen ”Gud har 99 namn” som fortfarande turnerar på tionde året, så är det att det skulle finnas utrymme för att bygga upp något som blev kvar.

En annan fredsaktivist, Martin Smedjeback, önskade i samband med utdelningen av Martin Luther King-priset häromåret att de vuxna skulle börja följa de regler de lär sina barn.

”1. Man ska inte slåss. 2. Alla är lika mycket värda. 3. Alla har rätt att vara med och bestämma.”

Det kan vi också börja med genast.

”VI MÅSTE BLI DEN FÖRÄNDRING VI VILL SE.”
MAHATMA GANDHI

HEJA BULLTOFTA!

HÄR LÄSER RÖDA KORSET LÄXOR OCH SPELAR SPEL MED BARNEN I NYANLÄNDA FLYKTINGFAMILJER FYRA DAGAR I VECKAN.

Larmet om Mosippan gick 2006. Sydsvenskan skrev om ”dumpning av samhällets utstötta” och Dagens Nyheter följde upp med att ”tillvaron på Mosippan är en katastrof”. Året efter rapporterade SVT:s ”Uppdrag granskning” att ”barnen lever i misär i Malmös utkant”.

Mosippan var en nedlagd flyktingförläggning, en rad utdömda träbaracker spridda i gräset längst bort på Bulltoftafältet i Malmö, flera kilometer från närmaste bostadsområde. Här hade socialförvaltningen placerat omkring 40 barnfamiljer som vräkts från sina kontrakt på andra håll. En och annan flyktingfamilj hamnade också här i väntan på ett fast boende.

Redan ett år innan medierna vaknade fick Röda korsets ungdomsförbund ett samtal från Malmö stad.

– Det var stadsdelsförvaltningen i Södra innerstaden som slog larm till oss, berättar projektledaren Hanna Wiksén. De sa att de inte kunde jobba med barnen, för misstron

mot socialen var för stor. De frågade om vi kunde göra något.

Hanna var ordförande för ungdomsförbundet och konstaterade initialt att uppdraget var för stort och svårt. Men efter hård kamp för att få finansiering öppnade sig möjligheterna.

– Vi fick igång verksamhet fyra dagar i veckan, med femtio frivilliga. Första gången vi kom och träffade barnen svarade de knappt på tilltal. Vi frågade vad de ville göra. De tittade på oss och sa: det här?

Hon säger att medierapporteringen gjorde livet ännu värre för barnen där.

– Ja, det var fruktansvärt. Det är klart att det uppstod incidenter, men det var inget farligt ställe att vara på. Då hade vi ju inte kunnat vara där. Och barnen hade ju redan problem med att de skämdes över var de bodde. Med publiceringarna förstärktes den känslan ännu mer, konstaterar Hanna Wiksén.

Nu har det gått fem år. Och när vi svänger in på den asfalterade parkeringsplatsen på slätten i sällskap med rödakorssamordnaren Margaretha Bofeldt så dyker det direkt upp nyfikna barn på cyklar som hejar glatt på Margaretha.

– Nu är det väldigt lugnt och avslappnat här, säger Margaretha. Förr var det annorlunda. Då kunde man mötas av ungdomar som gick emot en med tillhyggen. Men om man bara fortsatte framåt så vek de åt sidan.

Idag är barackerna rivna. Familjerna med sociala pro-

blem har fått flytta till andra bostäder och istället har man byggt upp ett tjugotal enplanshus i trä som bebos av ny-anlända flyktingfamiljer. Det finns en lekplats. Men det är fortfarande flera kilometer till närmaste matbutik.

Röda korset fortsätter komma hit. Fyra dagar i veckan läser de läxor med barnen, anordnar aktiviteter eller utflykter. I dag är det 5–8-åringarna som ska ha våravslutning med picknick.

Rödakorsarna samlas i personalens hus som de får låna på villkor att de städar noggrant efter sig. Det är samma gäng varje vecka.

Margaretha, 43, är veteranen. Hon håller i trådarna och har köpt med sig bullar och dricka och såpbubblor till alla barnen.

Bland de andra finns Hamid Jademellat, 25. Han försökte själv undvika skolan så långt det gick, men nu har han lockats tillbaka till läxläsning av sin kompis Kajsa Glansheden, 23, som går en utbildning i mänskliga rättigheter.

Många av volontärerna har kommit från IMER, kursen Internationell migration och etniska relationer på Malmö högskola. Här har Kajsa också gått.

– Vad ska de hitta i poängjakten då? frågar Margaretha. Fyra olika blommor, två pinnar. Det måste vara något svårt också. Vad ska det vara mer?

– Nåt som inte hör hemma i naturen, föreslår Hamid.

Det dyker upp glada barnansikten i fönstret. De vinkar och knackar. Men de får inte komma in ännu.

– Nej, då kommer vi aldrig ut igen.

Vi väntar på de sista volontärerna: Björn Westerfors, 25, som pluggar i Lund, och Erik Bolmstrand, 25, som just har fått jobb i Irland. Han kommer att sakna barnen, säger han.

– Det är många som vill när man börjar prata om det. Men sedan ska man komma hit varje vecka. Det är ett stort åtagande, säger Margaretha.

Nu kommer Björn och Erik. Dörren ställs upp när de går ut på den öppna platsen framför huset och omringas av ett tjugotal barn. De är kramiga och nyfikna. ”Vad ska vi göra idag?”

Vi ska gå över den stora motorvägen som kantar området och över till Bulltofta friluftsområde. Där ska barnen få leta blommor, leka och äta bullar. Och blåsa iväg sina nya såpbubblor.

Barnen har varit i Sverige allt från någon månad till något år. Men nästan alla i dagens grupp pratar svenska.

– Annars brukar de tolka åt varandra. De flesta kommer från arabisktalande länder.

När Margaretha packat klart utbryter ett mindre kaos. Alla barn och ledare går åt olika håll, storasyskon i varierande storlekar försöker få följa med. Någon ska flytta och Margaretha måste gå och säga hur länge vi ska vara borta. En liten pojke har en blåtira bakom solglasögonen och volontärerna diskuterar snabbt.

– Kom nu!

Margaretha sällar ut de barn som ska med.

– Du får stanna. Du hör inte till den här gruppen.

Men efterföljarna är envisa trots att de allihop har egna gruppaktiviteter flera gånger i veckan.

– Vi är här fyra dagar i veckan, två timmar om dagen. Men jag vet inte, det känns inte som om vi behövs lika mycket nu längre.

På andra sidan motorvägen möter en vid gräskulle med skogsdungar på. Vi marscherar uppåt flankerade av skuttande ungar, fortfarande med en och annan fripas-sagerare på cykel. Högst uppe går det kossor. Kanske har de fast sig vid utsikten. Man ser ut över hela östra Malmö. Mest industriområden, men längst bort i fjärran tronar profilbyggnaden Turning Torso från Västra hamnen.

Det är dags för skattjakt och alla barnen får varsin påse att samla saker i. Fyra blommor, två blad – ett stort och ett litet, två pinnar och något som *inte* hör hemma i naturen.

– Herregud, jag är redan helt slut, skrattar Kajsa när de störtar iväg nedför backen.

– Ja, vi skulle haft en kanna kaffe med oss, säger Erik.

Ledarna sätter sig i gräset. Men det tar inte lång tid förrän de stolta barnen kommer tillbaka och visar.

– Titta här, jag har hittat en flaska.

Alla får sätta sig i ring och visa sina fynd. Sedan blir det bullar och saft.

– Är den här halal? ropar en liten pojke till Hamid och pekar på sin äppeldricka.

– Ja då.

Barnen leker och busar med ledarna. Martin blir

HEJA BULLTOFTA!

nedbrottad och kavar sig skrattande upp. Intill mig sitter en flicka med ett gosedjur i knät. Hon pratar inte så bra svenska än, det gör henne försiktigare. Men när alla barnen får varsin burk såpbubblor studsar hon också upp och springer bort till Margaretha.

– Varsågod.

– Tack!

Det blåser ordentligt här uppe och de behöver bara hålla såpbubbleringen i handen för att de ska sprida sig i vinden. Snart är hela luften full av dansande bubblor som skimrar i kvällssolen. Barnen blåser, jagar och springer runt runt.

Klockan är halv sju och det är dags att gå tillbaka. Flickan i familjen som ska flytta måste hem i tid. De är en av fyra familjer som är kvar av de boende som fanns på Mossippan då verksamheten drog igång.

På motorvägsbron möts vi av storasyskon igen.

– Finns det fler såpbubblor? Snälla!

Det är sista gången rödakorsgruppen kommer för terminen. På fredag slutar barnen skolan och volontärerna skingras också.

– Jag hoppas att vi ska kunna ha någon sommarverksamhet för dem, säger Margaretha, men jag vågar inte lova det. För om vi sen inte får ihop folk så blir de så besvikna.

Barnen kramar hejdå och springer hem. I vanliga fall brukar de avsluta med att dansa, men inte idag. Det går inte att samla ihop dem igen.

När vi lämnar gruppen svävar tusentals såpbubblor ut

över Bulltofta friluftsområde. Och en ljus pojkröst som ropar:

– Jag bor i Bulltofta! Heja Bulltofta! Heja Bulltofta!

"ICKEVÅLD ÄR ATT INGRIPA"

PER HERNGREN

Med Alternativet 2002 utbildades lärare och elever vid Hammarkulleskolan i Göteborg i konflikthantering och ickevåldstekniker. Lärarna fick lära sig ta ställning och skydda elever som utsattes för brott och våld. Per Herngren är idag en av Sveriges mest erfarna utbildare i ickevåld.

VAD BETYDER ICKEVÅLD FÖR DIG? – Att ingripa. Men mål och medel är samma sak, säger Gandhi, så man kan inte använda ett medel för att uppnå något annat. Vill man ha fred bör man göra fred. Om någon till exempel baktalar någon annan och du frågar vad han eller hon har för belägg för sina påståenden – då uppmanar du ju den personen att fortsätta, att utveckla sina utsagor ytterligare. Istället måste man hitta sätt att ingripa som inte skapar mer problem.

HUR GJORDE NI DET I HAMMARKULLESKOLAN? – Vi jobbade i små grupper och övade konkreta situationer istället för att föreläsa. Vi iscensatte slagsmål och tränade. Rektorer och lärare fick ta ställning och skydda offret istället för att lämna ansvaret till de utsatta.

VAR HAR DU LÄRT DIG DE HÄR TEKNIKERNÄ? – I Plogbillsrörelsen, på kurser och träningsläger. År 1982 åkte jag till

USA och lärde mig mer och nu är jag med i ett internationellt nätverk av ickevåldsaktivister som jobbar i konflikt- och krigssituationer och med mänskliga rättigheter. Vart tionde år träffas vi och utbyter erfarenheter och tekniker.

DU SÄGER ATT FREDSDEMONSTRATIONER ÄR MENINGSLÖSA, ATT DE INTE LEDER TILL FRED. HUR MENAR DU DÅ? – Ta Irakdemonstrationerna. Det var några av de största fredsdemonstrationer som varit i Europa på senare tid. Hade demonstranterna istället börjat odla upp de landningsbanor i Europa som USA behöver för att mellanlanda och tanka så hade kanske inte amerikanerna kunnat genomföra kriget. Då hade man kunnat stoppa det med en bråkdel av de engagerade. Vi sitter fast i ett tänkande där man tror att världen fungerar som en racerbil. Har man starkare motor blir det högre fart. Är det tillräckligt många som demonstrerar så påverkas regeringen. Men demonstrationer leder till demonstrationer. Fredsutövande leder till fred.

HAR DU NÅGOT RÅD TILL DEN SOM VILL FÖRÄNDRA VÄRLDEN? – Ja. Om man vill förändra världen så måste man börja med frågan: vad är det jag vill? Sedan gör man det. Jag träffade Ulla i Hammarkullens kyrka idag. Hon ville ha en ny ekonomisk världsordning. Då har hon arbetat med fair trade-försäljningen i kyrkan, ett skåp med rättvisa varor. Och – det är redan en ny ekonomisk världsordning. Sedan behövs det många fler, men hon har liksom löst problemet.

FRED ÄR ETT AV GUDS 99 NAMN

EN UNG MUSLIMSK FREDSRÖRELSE VÄXER I SVERIGE. EN SOM VILL LÅTA ISLAM FÖRKNIPPAS MED FÖRSVAR FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER SNARARE ÄN SJÄLMORDSBOMBNINGAR.

Yasin Ahmed möter med raska steg genom korridoren på det kristna studieförbundet Sensus. Det är han som drivit på utvecklingen av den unga muslimska fredsrörelsen i Sverige. Han kommer själv från den del av norra Etiopien där det sågs att den första religionsdialogen skedde.

– Det var där Muhammed sökte skydd under den första utvandringen. Han hade hört att den kristne kungen var en rättvis man. Han visste att de delade andligheten, att båda var bokens folk och delade tron på en gud. Jag känner stolthet över att det skedde i mitt hemland. Där fanns öppenhet och religionsfrihet och muslimerna gavs skydd. För mig är det vaggan för samarbetet mellan kristna och muslimer.

Den här helgen ska samarbetet utvecklas på en kursgård på Lidingö. Det är åtta år sedan de första trevande stegen togs mot ett samarbete mellan Kristna fredsrörelsen och Sveriges unga muslimer, SUM, där Yasin Ahmed var

ordförande då. Nu är en ny organisation på plats, Sveriges muslimer för fred och rättvisa, SMFR. I projektet Salaams vänner formaliserar man ett samarbete där unga kristna och muslimer hand i hand ska sprida budskapet om fred. De ska också lära ut ickevåld och inspirera till civillkurage.

– Ni får vara diskreta, säger Kristna fredsrörelsens ickevåldssekreterare Kerstin Bergeå. Deltagarna har inte träffat varandra tidigare och det är mycket som står på spel.

Det står tre tjejer framme vid podiet, två ledare och en sekreterare. Kerstin Bergeå är gravid i åttonde månaden men det märks inte på energin i hennes ledarskap. Tillsammans med Samaa som är projektsekreterare i SMFR sätter hon igång lära känna varandra-leken.

Deltagarna får ställa sig upp framför sina stolar, som står i ring på golvet.

– Blunda. Vi kommer att sätta en grej i pannan på er, säger Kerstin Bergeå glatt.

Repliken är snabb.

– En kula?

Spridda fniss, men det blir ingen kula. Kerstin och Samaa trycker fast former i olika färger på deltagarnas hud. Sedan ska de dela in sig i grupper utifrån markeringarna, utan att de får se sin egen. De får inte prata under tiden.

De tittar på varandra, försöker nicka och göra diskreta grimaser tills de plötsligt börjar knuffa ihop varandra och något slags ordning börjar utkristallisera sig. Snart bryter det ut kaos igen, när någon stöts ut ur en grupp mot en annan. Fler byter plats. Så stadga igen. En deltagare motas

bort från alla grupper. Nej, hans märke i pannan stämmer inte med de andras. Inte i den gruppen. Inte i den heller. Till slut står han ensam.

Det är Yasin.

– Vi behövde en stark person till den positionen, skrattar Kerstin.

Det var som ordförande i Sveriges unga muslimer som Yasin Ahmed tog kontakt med Kristna fredsrörelsen i början av 00-talet. Han tyckte inte att det fanns något organiserat fredsarbete i den svenska muslimska rörelsen. Tillsammans gjorde de ett par gemensamma konferenser om konflikthantering och ickevåld. Den första 2003. Kunde de jobba för fred tillsammans?

På de årliga konferenserna i SUM, lade Yasin in seminarier och workshopar om fredskultur och mänskliga rättigheter inom islam. Och det väckte intresse.

– Många unga muslimer hade undrat varför man inte arbetade mer med frågor om mänskliga rättigheter.

När det första muslimska studieförbundet, Ibn Rushd, grundades fick man ytterligare ett forum att arbeta i. Yasin Ahmed satt med i den första styrelsen och blev snart samordnare för fredsfrågor.

Idén till nästa steg dök upp ett par år senare. Fredsagenterna, som det hette, var ett treårigt projekt. Och det hade höga ambitioner.

– Övergripande ville vi att Fredsagenterna skulle lägga en grund för en muslimsk fredsrörelse i Sverige, i Europa och i världen.

FRED ÄR ETT AV GUDS 99 NAMN

Det var en strategisk trestegsraket. För det första skulle hundra unga muslimer utbildas till fredsinformatorer. För det andra skulle en kursbok tas fram om fred i islam. För det tredje skulle man starta den första muslimska fredsrorelsen i Sverige.

Nu står den där. Och ska handla praktiskt. I samarbete med sin syster Kristna fredsrorelsen.

Under samlingen före första konferensdagen har flera uttryckt förhoppningar inför samarbetet, men också en del skepsis och oro. Det känns inte helt givet att helgen ska mynna ut i en gemensam framtid.

Konferensövningen ska få deltagarna att reflektera kring sin grupptillhörighet. Och det funkar. De flesta verkar ha reagerat över glädjen i att tillhöra en grupp trots att den gemensamma nämnaren inte är mer än ”grön fyrkant”.

Kerstin Bergeå visar också på att det som är norm i ett sammanhang inte är norm i ett annat. Här är normen att vara troende, att vara engagerad, en öppenhet inför andras tankar.

När hon frågar vad som inte är tillåtet här så svarar någon ”att uttrycka tvivel på det här projektet”.

Yasin tycker att det är viktigt att flytta ner religionsmötet på golvet.

– Tidigare har religionsdialog varit något för präster, imamer och biskopar. Den har skett högt i hierarkin där alla känner sig trygga och inte försöker missionera och vinna över varandra. Så har de skakat hand och blivit fotograferade. Men nu har vi brutit ner det till gräsrotsnivå.

Rädslan handlar dels om att man inte vill uppfattas som missionerande, eller bli utsatt. Dels om att man är mån om att inte kränka den andre.

– Men jag hoppas att det kommer fungera. Det här samarbetet är väldigt viktigt för oss.

På sikt vill han att de kristna och muslimska fredsorganisationerna tillsammans ska kunna arbeta också internationellt med att stärka demokratiska rörelser, det civila samhället.

– Vi ser hur kristna i väst försvarar muslimer i sina länder. Tillsammans ska vi också våga försvara kristna minoriteters rättigheter i muslimska länder.

Han tror också att Muslimer för fred och rättvisa kan spela en roll när det gäller rättvisa handelsavtal och jämför med hur Kristna fredsrorelsen arbetat mot den svenska vapenexporten.

Men det finns också orosmoment.

– Jag tycker att det verkar gå en våg av islamofobi genom skolorna nu. Min syster går på gymnasiet och när hon kommer in i klassrummet kan de viska ”det luktar muslim” och sådana saker. Hon kommer ofta hem ledsen.

Det är Hind Talal från Göteborg som berättar. Hon är en av de blivande coacherna i Salaams vänner. Det är inte så länge sedan hon själv gick ut gymnasiet, men hon sitter redan i styrelsen för SMFR.

Inom ramen för Kristna fredsrorelsen har hon varit ute mycket på skolorna, ofta tillsammans med ickevåldsföreläsaren och -aktivisten Martin Smedjeback.

Hind hoppas att om eleverna startar en religionsdialog så ska det också påverka lärarna. Hon tycker inte att de är beredda att prata om konflikterna.

– Nu inför valet har flera skolor låtit Sverigedemokraterna komma in, av demokratiska skäl. Men den stora del av eleverna som har invandrarbakgrund – hur känner de sig då?

Under förmiddagens gruppövningar fick deltagarna sitta två och två och prata och lyssna på varandra. En av frågorna var: Om Salaams vänner verkligen blir en framgång – vad hoppas du att det ska leda till? Jag ställer den till Hind.

– Jag ser inte bara Salaams vänner framför mig. Jag ser hela Gandhis konstruktiva program.

Hon förklarar. När man kämpar mot en diktatur så tänker man bara på att störta regimen. Men vad kommer sedan? Man måste bygga en bas för det som ska ersätta det gamla.

– Det här, vi som är här nu, utgör ett minisamhälle. Och vi blir en kraft framåt. Det är lite utopiskt, men jag tror på det.

På kursgården blir det också synligt hur mycket man delar. I ett starkt sekulariserat Sverige är det faktum att man tror kanske mer identitetsskapande än just vilken tro man tillhör. Flera av deltagarna berättar historier från skoltiden om stöd och inspiration från andra troende. Att de haft mer gemensamt än de först anat. Och att de kunnat peppa varandra att stå för sin tro utåt.

"BERÖM GÖR UNDERVERK"

EMERICH ROTH

Överlevaren efter Förintelsen, Emerich Roth, gick inte i pension efter trettio år i socialvården. Istället började han resa runt i de svenska skolorna för att föreläsa om ondskans rötter och följder. Emerichfonden delar årligen ut priser till skolor och elever som på olika sätt motverkar våld och främlingsfientlighet.

VARFÖR ÄR DET SÅ VIKTIGT ATT MINNAS FÖRINTELSEN? – För att historien upprepar sig. Jag får fortfarande höra när jag är ute att "det där har vi aldrig hört talas om". Man ser inte likheterna med det som redan hänt och man tar inte varningssignalerna på allvar.

DU ÄR ETT AV DE SISTA VITTNENA. ÄR DU OROLIG FÖR VAD SOM KOMMER ATT HÄNDA NÄR DET INTE LÄNGRE FINNS NÅGON KVAR? – Mycket. Vi som upplevt nazismens värsta fasor vet vilka följder hat och våld kan leda till om det inte stoppas i tid. Jag hoppas att de som jag vittnat inför i sin tur kan föra vidare kunskapen. Och att barn och barnbarn till överlevande ska fortsätta att berätta.

DU TYCKER INTE MAN SKA ARGUMENTERA MOT FRÄMLINGSFIENTLIGA. VARFÖR? – Så länge människor är uppfyllda av

hat är de inte intresserade av sanningen. De är rädda för den. Unga människor söker sig inte till destruktiva kretsar av ideologiska skäl. De gör det för att de inte blivit sedda och älskade. Det är den känslan man måste ta på allvar. Jag frågar hur de mår och visar på det sättet att jag förstår vad det handlar om. Det är inte många lärare som gör det. De försöker istället motargumentera.

VAD ÄR DET MEST ANGELÄGNA FÖR FRAMTIDEN? – Skolan. Den är den enda plats där man kan kompensera mycket av det som fattas i hemmen. Framtiden sitter i skolbänken fem dagar i veckan, åtta timmar om dagen. Där kan man hjälpa så gott som samtliga. Om politikerna satsade helhjärtat på skolan så skulle det vara den bästa åtgärden för att minska rekryteringen till destruktiva gäng. – Det ligger också något i det där att "det var roligt att ge den fattige en slant, men det var ännu roligare att någon såg det". Skolan innehåller väldigt lite beröm. Men beröm gör underverk.

VAD VILL DU SÄGA TILL DEN SOM VILL RÄDDA VÄRLDEN? – Att lilla jag kan inte rädda hela världen. Men lilla jag kan hjälpa en människa i min närmaste omgivning. Om varje barn i skolan tänkte så, då skulle tusentals barn kunna hitta en positiv gemenskap istället för att fångas av gäng. Så hjälp en enda människa istället för att rädda hela världen.

VEM VILL FÖLJA MED PÅ DISKO I BREDÄNG?

I PROJEKT 1173 ANVÄNDES MUSIKVIDEONS SPRÅK FÖR ATT SKAPA MÖTEN MELLAN UNGA FRÅN DET RIKA ÖSTERMALM OCH MILJONPROGRAMSFÖRORTEN BREDÄNG. ERFARENHETERNA FÖRS NU VIDARE AV DEN NYA TANKESMEDJAN LITEN TUVA.

”Vi bor på övre Östermalm och vi har rika fäder,
som ger oss allt vad vi vill ha och våra fina kläder.
Prada, Gucci och Dior. Dieseljeans och jacka på.
Pappa betalar allt vi vill ha och det är precis så som
det ska va.”

(Melodi: ”Rövarnas visa” ur ”Folk och rövare i Kamomilla stad”.)

Sex tjejer i stora solglasögon kommer tågande nerför rulltrappan. Deras hårsvall böljar över små chica kavajer. När de ser Bredängsgänget i huvor och mössor bättrar de på läppglansen och tittar fram över glasögonkanten. Killarna har redan satt igång en kör av rytmiska ljud, en ”human beatbox”, när de korsar deras väg. Slaget mellan rulltrapsporna har börjat.

Videon är skapad i Projekt 1173. Avsikten att låta innerstadsungdomarna möta ytterstadens barn.

Den ligger ute på Youtube tillsammans med ett tiotal andra filmer, om kärlek, om droger, om trygghet, om våld, om fäder som sviker och om hjälplösa mammor.

AnnCi Hofström, fältassistent på Östermalm, var den som satte igång alltihop.

– Jag märkte av mer och mer främlingsfientliga stämningar här i stadsdelen. Och det var också mycket rån under en period, vilket resulterade i att alla invandrare sågs som bad guys. I enkäter där vi frågade hur man skulle göra Östermalm bättre började folk svara antingen att man skulle ta bort ”alla turkar” eller ”fylla på med fler” så att man kunde få lite bättre badhus och ”sånt som de får”.

AnnCi upptäckte snart att få unga från Östermalm nånsin hade träffat någon jämnårig från förorten.

– Så jag började med att sätta upp ett anslag. ”Vem vill följa med på disko i Bredäng?” Det kom 21 flickor. Och de hade skitkul. De blev behandlade som prinsessor.

Så det blev fler diskoutflykter.

AnnCi fick kontakt med fältassistenter och fritidsledare i Bredäng och arrangerade tillsammans med dem möten mellan kill- och tjejgrupper från respektive stadsdel. Och så småningom tändes idén att de skulle göra musikvideor.

– Det berodde mycket på Suzanne Branner. Hon var ordförande i föräldraföreningen på Östermalm och jobbade professionellt med film. När hon hoppade på kunde vi sätta igång.

”I varandras ögon” med det fördomsfulla tunnelbanemötet blev den första filmen.

Killarna från Bredäng bär kepsar och hoods och tar över efter tjejerna:

”Nu ska vi ut på baxarjakt, nu ska vi ut och välja.
Bland alla saker vi vill ha och sånt som vi kan sälja.
Vi snor mobiler, jackor, skor –
men stjäla inte från någon stor.
Men annars så tar vi som mycket vi kan,
och allt som vi tar finns på Östermalm.”

Vi tittar på filmen igen på AnnCis dator i stadsdelskontoret där hon jobbar och när hon ser den brister hon ut i skratt.

– De hade så himla kul!

Det började år 2000.

– Jag ville visa ungdomarna att politik inte behöver vara att gå med i ett ungdomsförbund i ett parti. De verkar ha så svårt att hitta fram till ett engagemang.

Men när de började prata om vilka teman som engagerade dem så var det inte så olika. Problemområde nummer ett för båda grupperna var bristen på vuxna.

– Här på Östermalm jobbade föräldrarna jämt eller var utomlands. I Bredäng var det andra orsaker, där hade man föräldrar som dött i krig eller fängslats eller som inte fanns med av andra skäl. Men ensamma kände de sig allihop.

I alla videorna har tonåringarna tagit gamla klassiska låtar och skrivit om texterna. De sjunger själva och spelar in alla scener.

VEM VILL FÖLJA MED PÅ DISKO I BREDÅNG?

– Man måste vara lite smart. Jag sa åt dem att inte jobba med ny musik, för den känner inte politikerna och de andra maktpersonerna igen.

Så förortskids i gangsterkläder sjunger dansbandsklassikern ”De sista ljuva åren”.

– ”Det är ju inte riktigt vår musik, men okej”, sa de, berättar AnnCi med ett skratt.

Psalmen ”Tryggare kan ingen vara” mixas i en annan video med en rap om bristen på trygghet. Ungdomarna leker med stereotyperna men frigör sig samtidigt från dem.

Så sent som i somras fick Projekt 1173 Stockholms läns landstings pris för arbete mot främlingsfientlighet och rasism. Men redan då var projektet egentligen avslutat. Sista filmen gjordes 2008. Nu finns det inte ens pengar till att hålla hemsidan igång.

– Vi söker fortfarande, men vi har begränsat med tid. Och jag har inte så bra lön att jag kan investera privat, säger AnnCi.

En torsdag i april går istället startskottet för en ny verksamhet. AnnCi och Suzanne har samlat engagerade människor från polis och socialtjänst, från kyrka och föreningsliv för att prata om ungas villkor idag och hur man kan påverka deras situation. Som arrangör står den nya tankesmedjan Liten tuva.

– En tankesmedja är ju egentligen ett antal personer som vill driva vissa frågor. Det vill vi, säger AnnCi.

Matilda Prada Hellberg har varit med i projekt 1173 sen hon var tretton. I ”Tryggare kan ingen vara”-videon

sjunger hon i kyrkan. Matildas blonda kristna trygghet ställs mot rapparen i hood i förortskvarteren.

Idag är hon nitton år och mötets konferencier. Hon darrar inte på manschetten när hon ska leda det fyrtio-tal vuxna som ska diskutera, tvärtom skämtar hon ledigt. Och berättar.

– Det viktigaste jag lärde mig i projekt 1173 var inte att vi var lika varandra, utan att det fanns sätt att påverka, även om vi var unga, även om vi inte hade rösträtt. Att det fanns andra sätt.

I en grupp pratar de om att barn ofta inte respekteras av de vuxna. Och att barn med svårigheter döms på förhand och sorteras ut istället för att ges stöd.

AnnCi säger att vuxna idag pratar i snitt nio minuter om dagen med sina barn. Samtidigt är det deras uppgift att se till att barnen växer upp till kompetenta vuxna.

– Tänk om vi kunde förändra det här. De behövs ju. Titta på vilket avsnitt som helst av ”Uppdrag granskning”. Vi behöver ju en ny generation som kan ta över och göra saker bättre.

I videon ”We’re not gonna take it” river alla de unga sönder porrtidningar.

– Rent krasst behövs ju inte ungdomarna längre. Förr avgjorde de din framtid, det var de som skulle sköta lantbruket eller jakten och se till att du själv blev mätt på ålderns höst. Men när det inte är så längre behöver du inte heller vårda dem som dyrbarheter.

Men i det nya projektet finns en tom ruta. Vart har

ungdomarna från Bredäng tagit vägen? Här syns de inte till.

– De flesta av killarna har ryckt in i det militära, säger Ida Bjursten, som hör till de gamla Östermalmsdeltagarna.

Det var mest killar som var med från Bredäng och tjejer från Östermalm i projekt 1173, konstaterar hon och Matilda tillsammans.

– Killar på Östermalm har ju inte så mycket självdistans, skrattar Ida förklarande.

Nej, killarna från Bredäng gör lite olika saker. En utbildar sig till musikproducent, en har gift sig.

– Och det de gjorde finns ju kvar, säger AnnCi. Filmerna visas mycket. De har använts av Rädda barnen, av UR, av Ungdomsstyrelsen och Situation Stockholm.

Klyftorna finns också kvar. På Östermalm låg medelinkomsten runt 400 000 förra året. I Bredäng var den dryga hälften. Glappet ökar varje år. Också mellan barnens villkor.

Östermalm har flest föräldravandrare i hela stan, berättar AnnCi. Varför vandrar de inte i Rågsved då? klagar en kille i en av samtalsgrupperna.

Jag tittar på videon med Matilda Prada Hellberg igen. ”Tryggare kan ingen vara” sjunger hon, klädd i vitt med pärlörhängen. Är det i Hedvig Eleonora? Rapparen i hooden kliver in. ”Ni jidrar om att man är trygg. Man går i en fucking gränd så säger ni att man är trygg. När då? När man har fått en kniv i sin rygg?”

Över bilden visas textsnutten ”Alla barn har samma värde”.

”DET ÄR ALLT ICKEVÅLD ÄR – ORGANISERAD KÄRLEK.”
JOAN BAEZ

"UTSTÄLLNINGEN HAR BLIVIT MER ANGELÄGEN EFTER 11 SEPTEMBER."

GÖREL BYSTRÖM JANARV

Utställningen "Gud har 99 namn" turnerar på tionde året. Den bjuds i tre olika storlekar, den största står fast utställd i Göteborg. Besökaren möter åtta världsreligioner genom teman som mat, fester, kläder, tempel. Trehundra multireligiösa guider visar och berättar.

VARFÖR MULTIRELIGIÖSA GUIDER? – Ha ha, det undrade finansierarna också. Men det var det viktigaste i hela projektet. Jag var med och gjorde en annan utställning tidigare, som hette "Swap your life" och gick ut på att man kunde få prova andra liv än sitt eget. I den guidade pensionärer genom olika rum där man fick välja familj, jobb och andra saker. Fast vi ville att det skulle vara som livet, en del val gör andra åt en, så då gjorde pensionärsguiderna det. Ska man kunna förändra attityder, så måste man gå längre i interaktivitet än att det går att trycka på en knapp. Religionsguiderna fick besöka varandras religiösa hemvister, lära känna varandra på djupet. Det tog månader att utbilda dem.

**I ANSLUTNING TILL UTSTÄLLNINGEN ARRANGERADE DU BUSS-
TURER. VART GICK DE?** – Vi gjorde heldagsturer till flera

världsreligioner. I Stockholm besökte vi till exempel hinduernas tempel i Helenelund, sikhernas tempel i Tullinge och buddistcentret på Södermalm. Det var otroliga resor. När vi reser utomlands har vi ofta en stor öppenhet som vi inte har hemma. Här väcktes den till liv på hemmaplan.

HUR MÅNGA BESÖKARE HAR NI HAFT? – Idag, efter tio år, har den setts av nästan en halv miljon människor. Den minsta varianten består av en rullande resväska som en guide tar med sig. Den innehåller en mängd religiösa föremål som man kan göra olika workshopar med. I den stora utställningen kan man till exempel bygga sitt eget altare eller klä sig i biskopsdräkt, niqab eller turban.

VAD HAR FÖRÄNDRATS UNDER DE TIO ÅREN? – Vi startade före 11 september, före Muhammedkarikatyrenna, innan islamofobin och den senaste vågen av främlingsfientlighet spred sig i Europa. Så utställningen har blivit mer och mer angelägen för varje år.

FINNS DET NÅGOT TRÅKIGT MED DET HÄR? – Ja, att det inte finns några möjligheter att få långsiktigt stöd för att hålla det här vid liv. Man skapar nya projekt och de får finnas i tre år. Men vill man bygga det civila samhället och motverka främlingsfientlighet tar det tid och kräver långsiktighet. Den typen av verksamheter är sårbara. Idag finns det till exempel ingen nationellt ansvarig för att hålla liv i nätverket med de multireligiösa guiderna.

I TYSTNADEN FÅR MAN RESPEKT FÖR VARANDRA DIREKT

TILL KLOSTRET I KUMLAANSTALTEN KOMMER LÅNGTIDSDÖMDA FRÅN OLIKA HÅLL FÖR RETREATER. DE FÖLJER IGNATIUS DE LOYOLAS ANDLIGA ÖVNINGAR FRÅN 1500-TALET. OCH SÅ BAKAR DE KLADDKAKOR.

– Så här! Du sitter på knä, fast vilar liksom rumpan där. Fötterna kan du ha antingen under pallan eller vid sidorna. Det gör du som du tycker är skönast.

En kille i fyrtioårsåldern med ljust långt hår visar mig hur jag ska sitta på meditationspallen. En svarthårig man med enorma muskler ratar sin och sätter sig i en fåtölj istället, klagar över ont i knäna. Prästen Boel-Marie säger att nu börjar gruppmeditationen. Och sedan tystnar vi. Länges.

Det här är Kumlaanstalten, Sveriges mest hårdbevakade fängelse. Här har Clark Olofsson, Jackie Arklöv och lasermannen John Ausonius suttit. Och i augusti 2009 invigdes den nya Superbunkern som ska rymma Sveriges farligaste, resursstarkaste och mest rymningsbenägna fångar.

Runtom de låga byggnaderna löper stängsel i olika lager, de högsta uppåt fem meter. Vissa är strömförande, andra

inte. Platsen är oöverskådlig. Som besökare slussas man i gångar mellan stängsen, grind för grind, tryckknapp för tryckknapp, närmare entrén, hela tiden övervakad.

Någonstans därinne, bakom ett tiotal kameraövervakade säkerhetsslussar, ligger ett kloster som tar emot långtidsdömda för retreat. Fängelseklostret är unikt i världen och hit kommer intagna från olika anstalter i Sverige.

Den här dagen är det sex långtidsdömda män som håller på att avsluta sin återträff efter en långretreat på trettio dagar. Trettio dagar av tysthet, meditation och bön. Idag får de prata eftersom de snart ska åka hem. Det är bara en av dem som sitter här, på Kumla.

Innan vi går in får vi lämna ifrån oss nästan allting. Telefoner är förbjudna, all metall också. Vi får dispens för penna, block och kamera. Men det är ingen självklarhet.

– Ingen trodde att det skulle funka, säger Leif Nilsberth som var chef för livstidsavdelningen när prästen Truls Bernhold startade verksamheten där. Men det första gänget som gjorde en månadslång tysthetsperiod klarade det bra. De har bättre förutsättningar än andra att klara av det. De har varit ensamma, och de har ställt sig svåra frågor.

Kriminalvårdaren Timo leder oss genom långa svala kulvertar under jorden.

– Vi tar mathissen så slipper vi passera några avdelningar.

Han sparkar sparkcykel en bit framför oss. Timo har egentligen sin tjänst på en vanlig avdelning, men nu har han varit på klostret i ett år.

– Det är ett bra jobb.

Boel-Marie Lennartsdotter som förestår klostret är en medelålders kvinna med varm utstrålning. Hon välkomnar oss tillsammans med pastorn Göran Bondesson som till vardags jobbar med självvård på Tidaholmsanstalten men som hjälper till med långretreaterna också.

– De väntar på er, säger Boel-Marie.

Längst ner i korridoren med meditationsrum och celler i en lång rad ligger det som är retreatens kyrkorum. Fönstren på sidan släpper in ljus även om man ser muren som löper längs fasaden. På andra sidan löper en mjuk gardin. Och så finns här levande ljus – vilket är helt förbjudet i en normal fängelsemiljö.

Fem män mellan 30 och 65 sitter i en ring och väntar på oss. De är alla dömda till långa straff, så långa att det handlar om antingen våldsbrott eller narkotika. När man söker till klostret måste man ha minst tre år kvar av sin strafftid.

En av dem har tatueringar och minst 100 kilo muskler. Bredvid honom en lång mager kille med nerverna på utsidan och sedan en äldre dyster man med mörk blick. Och så grannpojken som kunde ha varit vem som helst, och sist en lite andlig kille med långt hår.

Vi går runt och tar i hand. Jag tänker på Truls Bernhold som startade klostret. Han frågade aldrig vad de hade gjort sig skyldiga till. Istället höll han dem i händerna och lät dem hålla varandras.

– Här inne sker dels bön och gruppmeditation, dels vanligt umgänge, berättar Göran Bondesson.

Dagarna börjar klockan åtta. Då sjunger Boel-Marie

och Göran en psalm och väcker alla. Kvart över nio är det gemensam morgonbön.

Tystnaden bryts för halvtimmeslånga samtal med Boel-Marie. Sedan följer meditation, utevistelse och meditation igen. Metoden bygger på jesuitordens grundare Ignatius av Loyolas andliga övningar från 1500-talet. Klostret i Kumla är det enda av sitt slag i världen.

Pär är runt 35 år och har suttit i fängelse i tjugo av dem, berättar han. Nu är han här som klostervärd. Hans uppgift är att laga mat och servera dem som är i retreat. Han längtade tillbaka hit direkt efter långretreaten.

– Folk har problem med att vara i tystnad så länge. Men för mig var det för kort. Jag hade velat fortsätta längre.

– När man kan prata är grinden liksom öppen hela tiden, fortsätter han. Så tystnar man och så blir det som när katten ska gå och lägga sig. Den snurrar några varv innan den lägger sig till rätta.

Hans senaste dom var den tjugoförsta.

– Det är som om jag andas ut varje gång jag blir häktad. Det är ju något som är väldigt fel. Som om jag vill bli inlåst. Här har jag börjat få syn på mitt ego, på mina destruktiva begär, vad som får mig att styra iväg.

Tim tycker om att få möta sig själv i lugn och ro. Han är van att meditera, och kallar sig buddist sedan många år.

– För mig är det här ett sätt att vända mig inåt. Det är skönt. Man slipper sätta sig in i alla olika roller och förklara sig.

– En av kåskadorna är ju också att man trivs väldigt bra i sitt eget sällskap. Jag behöver ensamhet, tillägger Peter.

Men många fattar inte vad man ska här och göra. Det finns ju ingen teve.

Vi har flyttat in i det stora öppna köket och bjuds på kaffe och hembakad nötig kladdkaka. Det är Peter som har bakat.

– Synd att den vita är slut. Den är ännu godare, säger han nöjt.

De intagna har lärt känna varandra på ett annat sätt genom tystnaden.

– Om man gjorde så här på en vanlig anstalt, då hade man sluppit allt tuppandet. I tystnad får man respekt för varandra direkt, skrattar Pär.

Retreaten drivs på kristen grund. Men inte många av deltagarna bekänner sig till någon tro, och de som gör det är inte alltid kristna.

– Många som kommer hit hör förstås till andra religioner. Då får vi anpassa lite, säger Boel-Marie.

Det finns möjligheter att göra om meditationsrummen som det passar en. Från början är de inredda med kristna symboler, kors eller ikoner i trä och bladguld, men man kan lyfta ut dem. På golvet står en liten träpall framför ett altarliknande bord.

Boel-Marie själv kom hit för två år sedan. Det var inte självklart.

– Det är tufft. Jag bor nästan en tredjedel av mitt liv i fängelse, så jag tänkte länge innan jag tackade ja. Orkar jag det här? Det är mycket att bära. Men än så länge tycker jag att jag valde rätt. Även om jag vet att jag kan må dåligt efteråt.

I TYSTNADEN FÅR MAN RESPEKT FÖR VARANDRA DIREKT

För att få utrymme att fylla på sig själv har hon flyttat till Vadstena.

– Det var Pilgrimscentrum som lockade mig med sin öppenhet och sitt välkomnande. Med bönelivet och mäsorna. Med det här tuffa jobbet behöver jag det.

Och även om de kriminella klosterbröderna har goda möjligheter att klara sig bra framöver, så har de tungt bagage.

Peter berättar att han sitter för mord.

– Det var på fyllan. Han var helt oskyldig.

Kände ni varandra?

– Knappt.

Han har suttit på de tyngsta anstalterna. Men idag har han en bättre tillvaro, i de så kallade klostervillorna i Skänninge. Dit kan man flytta som ett nästa steg efter långretreaten – om man har skött sig bra. Det andliga arbetet med meditation, andakter och textläsning fortsätter.

– I dag ser jag fängelsedomens som en räddning och inte som ett straff. Även om jag får sitta kanske femton år så blir resten av mitt liv meningsfullt. Och det hade det aldrig blivit annars.

Hans vändpunkt kom med tolvsteget.

– En kompis hade rekommenderat mig att söka retreaten flera gånger men nej fan. Vad skulle jag här att göra? Jag trodde inte på Gud.

Nej, någon gud behövde Peter inte, men han behövde sig själv. Och sig själv fick han syn på under tolvsteget. En människa värd något bättre.

Nästa steg i den andliga kriminalvårdskedjan, Maria-

gården, öppnar snart i Vadstena. Det blir sista delmomentet. Dit ska man komma för utslussning efter tiden i klostervillan i Skänninge.

– Det ser fint ut. Vi har varit där på permission och tittat.

Det finns ingen forskning kopplad till projektet, men kriminalvårdens Leif Nilsberth säger att det brukar gå bra för dem som varit här.

Peter hoppas bli benådad innan hans yngsta dotter ska börja skolan.

Det är bara när jag frågar om fängelsevistelserna som han mörknar. Själv har han haft det okej, säger han. Det är tuffast i början, konstaterar han, i alla fall när det gäller medfångarna.

Samtidigt har klimatet hårdnat på många sätt under hans tid i fängelse. Politikerna tävlar om vem som kan ta hårdast tag.

– Det är stor skillnad. Nu när jag kom till klostret fick jag inte ens ha på mig min halskedja. Det fick jag när jag satt här förra vändan.

För de här männen utgör klostret en oas i fängelsemiljön med sina levande ljus, sina tyger och ikoner, parkettgolven.

– Man mår bra här. Det finns färger, säger en av männen som inte velat prata förut och sveper med armen mot de djupblå gardinerna i kyrkorummet.

Peter, Pär och Tim heter egentligen något annat.

"SLAGEN GÖR LIKA ONT PÅ EN KINESISK KVINNA"

BERNARDITA NUNEZ

När Bernardita Nunez för tio år sedan startade kvinnojouren Terrafem för våldsutsatta kvinnor med utländsk härkomst fanns det inget liknande. I dag ger den rikstäckande telefonjouren stöd och råd på 44 språk. Dessutom erbjuder man juristjour och jourboende, tjejjusboende och stödlägenheter.

HUR KOM DET SIG ATT NI STARTADE? – Jag var aktiv i Alla kvinnors hus och Roks, och där hade jag sett att det fanns ett behov av att få prata på sitt eget språk. När man söker sig till en kvinnojour är man i kris, och man har behov av att bearbeta sina känslor. Att då få uttrycka sig på sitt modersmål ger en annan tyngd. Orden är kopplade till känslorna.

VILKA HAR VARIT DE STÖRSTA SVÅRIGHETERNA? – Vi har inte haft så stora svårigheter. I alla fall inte i början. Alla ville vara med. Vi hade presskonferensen i Regeringskansliet, och en rad ministrar kom hit på besök. Men efter första projektperioden när vi ville ha långvarigt stöd hamnade vi mellan stolarna. Vi skickades fram och tillbaka mellan socialtjänsten och kommunen och det tog tre års kamp att få ett avtal. Häromåret blev vi också anklagade för langning i

ett av jourboendena. Det var en ordentlig kris, men vi red ut stormen och jag tror att vi fick större respekt efteråt.

VAD BETYDER DET ATT NI JOBBAR MED ETT ETNICITETSPERSPEKTIV? VARFÖR ÄR DET VIKTIGT? – När vi startade fanns det fortfarande mycket föreställningar om utländska kvinnors situation. Man talade om att man saknade kulturkompetens. Men polis och socialtjänst har ju all kompetens de behöver. De kan lyssna på en person och ta reda på vilka behov den har. De vet vilka rättigheter individen har. Att bli slagen gör lika ont på en kinesisk kvinna som på en svensk. Det är bara förklaringsmodellerna som skiljer sig åt. I Sverige slår männen för att de inte blivit älskade som barn. I Kenya för att de blivit förtrollade av en ande.

VAD GER TERRAFEM DIG? – Det ger så mycket. Att ha fått lära känna kvinnor från hela världen, deras historier. Vi borde ge ut en bok om dem. De har vandrat genom öknar, simmat över oceaner, för att lämna sina hemländer och för att söka friheten. Jag lär mig om världen, men också om Sverige. Jag har skrattat mycket. Man blir klokare av att träffa sådana personer som man aldrig hade sökt upp annars.

HAR DU NÅGOT RÅD TILL DEN SOM VILL FÖRÄNDRA VÄRLDEN? – Man ska aldrig stanna och tänka "oj, men det här kanske blir löjligt". Varför det? Det gör inget om det blir löjligt. Man har tagit steg framåt och man har lärt sig något.

NÄR VI TALAR GÖR VI SKILLNAD

NÄR GLOBTEATERN STARTADE PÅ SJUTTIOTALET VILLE DE BERÄTTA BARNENS HISTORIER. NU GÖR BARNEN DET SJÄLVA MEDAN GRUNDARNA SKAPAR NYA OCH STÖRRE ARENOR.

Scenen är provisorisk men reser sig en meter över aulans golv i Högsåtraskolan på Lidingö. Framför ögonen på skolans församlade åttondeklassare ligger två unga killar i trasiga kläder och sniffar i varsin petflaska. De försöker sova fast de är hungriga.

Pojkarna heter Vincent och Gacigi och växte upp som gatubarn i Kenyas huvudstad Nairobi. Nu turnerar de i Sverige med teaterföreställningen "Our life" som bygger på deras egna berättelser.

På scenen visar de upp ett liv som till stor del handlar om lim. Det är det de har i petflaskorna. Så länge de sniffar är den tomma känslan i magen uthärdlig. De två pojkarna på scenen sover och sniffar lim, snor skor och sniffar lim, blir bestulna på skorna och sniffar lim, rånar en man och sniffar lim, köper lim, blir tagna av polisen, sniffar lim, döms till fängelse, kommer ut och börjar om igen. Limmet får inte torka.

Hela publiken skrattar åt scenen med den kvinnliga langaren, hårdare än någon av Hollywoods knarkkungar. Inte bara för att hon spelas av den två meter långa Jackson som har fysik som en proffsbasketspelare.

Jackson leder gruppen. Han jobbar som pedagog och hjälper unga gatubarn att uttrycka sina erfarenheter i musik, dans och teater. Själv kommer han också från Nairobis slum, men han har åtminstone haft en familj.

Jackson, Vincent och Gacigi är här med Globträdet, en organisation som samlar barn från hela världen i teaterprojekt och kring framtidsfrågor. Här på Högsätraskolan har de redan spelat två föreställningar idag. Innan dess har de avverkat Eslöv och Kalix, och sedan ska de vidare till Borlänge och Vimmerby.

I verkligheten är det bara Gacigi som suttit i fängelse. Två år, för rån, när han bara var sexton. I Nairobifängelsets sovsalar trängdes hundratals fångar, grovt kriminella vuxna tillsammans med gatubarn som gripits för stöld eller rån. Vincents historia liknar Gacigis, fast han slapp undan fängelset.

Peroy måste gripa in och förklara rättegången.

– Rättegången går snabbt i Nairobi, säger han. Åklagaren frågar: har du rånat den här mannen? Då svarar man ja. Svarar man nej får man dubblat straff. Så alla säger ja.

– Får man ingen försvarare? frågar någon i publiken.

– Nej.

Egentligen skulle det ha varit tre tjejer med på scen. Men de lyckades inte få tag i alla papper som behövdes. Så truppen är reducerad.

– Det är synd, för de har andra berättelser. Hade de stått på scenen hade det handlat om att tvingas sälja sin kropp, de sjukdomar de utsätter sig för, hur de handskas med det, säger Peroy.

När det här projektet startade var varken skådespelarna eller åskådarna födda. Men Kajsa Dahlström och Peroy Kirchner har tillsammans med fotografen Sam Samuelsson ägnat hela sina liv åt att ge de här barnen röst.

– När jag var sexton bestämde jag mig för vad jag ville göra i livet, säger Kajsa från scenen.

Hon har halvlångt hennatonat hår och ett öppet och glatt ansikte. Tunika, byxor och bekväma skor.

– Jag ville vandra runt hela jorden och se hur det var överallt. Först efter det skulle jag bestämma var jag ville bo nånstans.

När hon gav sig ut på den första vandringen var hon drygt tjugo och utbildad skådespelare. Hon gick tillsammans med Sam, sin dåvarande sambo, som fortfarande är hennes kollega.

– Jag räknade med att mina hopsparade pengar skulle räcka i två–tre år. Folk skrattade åt min budget. Den låg på fem kronor om dagen. Men det var mer än de flesta människor levde på i de länder jag tänkte besöka.

I Saharaöknen träffade de Peroy, som anslöt sig till projektet.

Mellan resorna skulle de samla ihop alla sina berättelser från världen och spela och berätta för barn i skolan och förskolan. Det var 1970. På bilderna är de fyrtio år yngre,

NÄR VI TALAR GÖR VI SKILLNAD

långhåriga och i sjalar. De vandrar i Sydamerika, Asien, Afrika, genom djungler och öknar.

Fotona från 2000-talet visar istället Kofi Annan med en skål vatten från FN-fontänen i New York. Margot Wallström vid ett globträd, en barnmötesplats, i Soweto, globträdet i Nairobis FN-högkvarter, kungen och drottningen som möter barn från massajland vid VM i samarbete i Stockholm. Barnteaterföreställningarna har bytts ut mot kommunutbyten och studieresor, skapandet av mötesplatser för barn och politiker.

Globträdet har fått en rad nya grenar. Men det är det konstnärliga arbetet som står i fokus. Från sjuttioalets teaterföreställningar och fotodokumentationer går en röd tråd via globfotingar (små handgjorda dockor som bär meddelanden från barn till makthavare men också innehåller gömda frön att plantera), Mötesplats Strängnäs där Globträdet flyttar in i flyktingförläggningen och skapar teater som ses av alla skolorna, och till de stora framtidssatsningar som ska ge världens barn hopp om en gemensam framtid.

År 1986 hålls det första framtidsmötet på Konserthuset och då skapas också den ceremoni som fått inleda varje stort evenemang signerat Globträdet sedan dess. Deltagarna får blanda vatten från platser som betyder mycket för dem i en kristallskål. Här fanns vatten från 35 länder. Idag har vatten från alla jordens länder hällts i skålen. Till och med vatten från rymden. Vid den första vattenceremonin döps ett barn i det gemensamma vattnet.

År 1996 provar man att bygga ett framtidsskepp i Stock-

holm, fysiskt och virtuellt. Två år senare är konceptet klart och man intar Globen för att bygga ett framtidsskepp med 5 000 deltagare från 50 länder, skolelever, astronauter, vetenskapsmän och andra. Med sig har deltagarna sin kommuns själ och ett föremål de tycker är viktigt för framtiden. Allt byggs ihop till en helhet. Ursprungsbefolkning från fyra kontinenter förenar sina livssymboler i en gemensam bild som en förberedelse för vattenceremonin, som nu samlar vatten från 150 länder. Artister som slagverksensemblen Kroumata, Göteborgs symfoniorkester och poeten Bob Hansson står på scen.

VM i samarbete heter nästa storsatsning som debuterar 2002 i Stockholm, där tusentals barn från Sverige och andra länder paraderar, träffar politiker och skapar "Framtidsbygget", en enorm installation av små figurer i sin tur byggda av elever på skolor runtom i landet.

Flera av koncepten har exporterats framgångsrikt. Inte minst de globträd man planterat i världen som mötesplatser mellan barn och beslutsfattare. 2001 avsatte FN's miljöprogram UNEP i Nairobi ett område kring ett stort Akaciaträd för att bli en mötesplats för barn. Sedan dess har flera sådana mötesplatser kommit till: vid Victoriasjön i Afrika, utanför Europaparlamentet i Bryssel och utanför Stockholms stadshus. Pippi Långstrumps sockerdrickaträd har också utnämnts till stadens Globträd.

På Högsätraskolan har högstadiel eleverna suttit knäpptysta under hela föreställningen. Efteråt går fyra tjejer upp på scen. De sjunger två stämarrangerade poplåtar som tack.

Det svänger. Men det slutar inte här. Rektorn berättar att pengarna från Operation dagsverke ska gå till Globträdets projekt för utsatta barn i Kenya som hjälpt både Vincent och Gacigi bort från gatan.

Aulan töms så småningom. När alla utom klass 8 B fått ledigt och skådespelarna packat ihop rekvisitan försöker vi samla ihop deltagarna till ett foto. Vincent är borta. Men jag hittar honom på skolgården. Han spelar boll med två tjejer och är inte så sugen på att lämna dem.

– Otroligt. Han är som en sockerbit, skrattar Kajsa. Vart han än kommer flockas det tjejer omkring honom.

Jackson och Gacigi ger sig också in i spelet.

Idag är Vincent och Gacigi nitton och tjugoett och har båda lämnat gatans destruktiva liv. De går i skolan och läser in det de missat under sin tid på gatan. De har slutat med droger sedan ett år tillbaka. Gacigi bor i ett hyresrum som Kajsa ordnat åt honom i Nairobi. Vincent bor tillsammans med några andra.

– När man är tyst är det ingen som kommer till ens hjälp, säger Jackson. Men när vi talar och syns gör vi skillnad.

"ATT VARA FRI ÄR INTE BARA ATT FRIGÖRA SIG FRÅN SINA BOJOR, UTAN ATT
LEVA PÅ ETT SÄTT SOM RESPEKTERAR OCH FÖRSTÄRKER ANDRAS FRIHET."
NELSON MANDELA

"VÅLDET ÄR ETT POLITISKT PROBLEM"

ANTON ABELE

Anton Abele reagerade på dödsmiss-handeln av Riccardo Campogiani i Stockholm 2007 och startade en Face-bookgrupp mot gatuvåldet. Nästa steg

blev en manifestation i Kungsträdgården. Steg tre förening-en Stoppa gatuvåldet. Nu kandiderar Anton som riksdags-ledamot för Moderaterna med gatuvåldsfrågan i fokus.

VAD VAR DET SOM FICK DIG ATT BÖRJA AGERA? – Det var den där misshandeln. Jag såg den inte själv, men jag var på festen alldeles i närheten. När jag kom ut såg jag mina vänner gråta, det var ambulansljus, polisljus, helt kaotisk stämning. Alla fick sitta i långa polisförhör och jag kom hem först tidigt på morgonen. Samma eftermiddag kände jag att jag ville göra något, samla människor. Då lade jag ut Facebookgruppen som växte kolossalt.

VAD HÄNDE SEDAN? – När det blev så många medlemmar ville jag göra något mer med det. Så vi gjorde en manifes-tation mot gatuvåldet i Kungsträdgården. Och det kom 12 000 personer. Sedan var vi en kärntrupp som startade föreningen Stoppa gatuvåldet. Det var föräldrar, vänner, bekanta. Vi drog igång och sökte stöd och engagemang och funderade: hur löser vi våldet?

BLEV DU ÖVERRASKAD AV NÅGOT? – Ja, jag blev väldigt ne-gativt överraskad över att engagemanget som fanns där från början inte fanns där när det började krisa. När medierna trappade ner och gick från förstasidor till vanliga artiklar, då började folk sakta men säkert minska sitt engagemang. Företagen som hade lovat oss pengar drog på det, vi kunde inte hämta ut det stöd de lovat oss. Det var mycket svårare än jag trott, både att få folk att engagera sig och att få eko-nomiskt stöd.

HUR STOPPAR MAN EGENTLIGEN GATUVÅLDET? – Jag tror inte att det finns ett svar. Jag trodde debatten skulle hjälpa myck-et. Och den gjorde kanske det till en del. Det skrivs mer om våld idag. Vi har nog bidragit till att fler anmäler brott. Men i grunden är våldet ett politiskt problem. Det handlar om hemförhållanden, vänner, skola, uppväxt, språkkunnighet, ambitioner, droger och alkohol.

HUR FÖRSÖKER FÖRENINGEN STOPPA GATUVÅLDET STOPPA VÅLDET? – Vi försöker åstadkomma så mycket som möjligt med små medel, så vi inriktar oss på aktiviteter mot yngre. Det kan vara samtal om moral och etik för föräldrar och barn i förskola och grundskola. Fast en grej vi gjorde för de äldre var "Stoppa gatuvåldet on tour" – en mobil ung-domsgård i form av en husbil som varje fredag stod någon-stans i Stockholm. Sen driver vi debatt. Jag är visserligen skeptisk till effekten, men de lösningar vi har idag verkar ju inte fungera.

MAN VÄCKER INGEN ILSKA GENOM ATT STÅ OCH BJUDA PÅ KAFFE

VARJE FREDAGSKVÄLL STÅR EN HANDFULL VOLONTÄRER FRÅN SÖDERMALMS KYRKOR PÅ MEDBORGARPLATSEN OCH BJUDER PÅ KAFFE, MACKOR, BRASA OCH SAMTAL.

Klockan är sju på fredagskvällen och fotbollssupportrarnas vrål ekar redan kors och tvärs över Götgatan på Södermalm i Stockholm. Det är råkallt för att vara maj, men tonåringarna har inte klätt på sig mer för det.

En bit in på Folkungagatan ersätts skrålandet av dånande rockmusik från Salemkyrkan. Det är församlingens ungdomar som härjar i kyrkorummet på kvällarna. Nu har dessutom United sisters möte här.

– De tycker att det är för långt till Fryshuset, säger Sven-Gunnar Lidén som är pastor och församlingsföreståndare.

I köket har ett gäng volontärer samlats. Det är de som under namnet Hjärtslaget har bjudit på kaffe, smörgåsar och vänlighet på Medborgarplatsen på fredagskvällarna sedan i juni 2005. Sven-Gunnar Lidén var den som startade det.

– Här finns en stark tradition av socialt ansvarstagande

ända sedan 1870-talet när fattigprästen på Söder, John Hedberg, var pastor här. Han tog sig an de fattiga barnen och gav dem mat, kläder och undervisning i söndagsskolan.

Det arvet ligger som en tråd i allt de gör, säger han. Fast när han själv kom till kyrkan 2003 hade de inte haft någon verksamhet på gatan sedan 1970- och 80-talen när baptisterna gick ut med serveringsvagnar på Mariatorget, eller Marijuanatorget, som det också kallades då.

Vid diskbänken står Martin Svedberg, 35, och brygger kaffe och fyller på pumptermosar. På det stora matbordet bakom honom ligger ett par sopsäckar fulla med frallor, kexpaket och pappersmuggar.

Till vardags jobbar han som kapitalförvaltare på en av de största pensionsfonderna.

– Men efter en kvart här börjar siffrorna, oron för finanskriser och bedömningarna av börspaketet rinna av. Det här är mer på riktigt.

De brukar vara fyra fem stycken som åker ut. Vem som helst är välkommen, men de flesta kommer från de olika samfunden på Södermalm. Det är en poäng att de ska tillhöra olika kyrkor, då sätts missionerandet i andra hand.

Vid det rymliga köksbordet sitter Jorge Urbina från katolska kyrkan och skär frallor med en stor kniv. Det tar en timme att bre alla mackor. Minst två säckar går åt.

Bröd, smör, ost, saft, mjölk, te och kaffe får de från butikerna runtomkring. Bussen får de låna.

Jorge är 76 år och har jobbat som socionom och famil-

jeterapeut. Han försöker gå med ut två gånger i månaden.

– Jag tycker att det är kul att komma som volontär och göra något bra. Jag brukade tjänstgöra i fängelser förut, genom katolska kyrkans biståndsorganisation Caritas, säger Jorge.

Och så ler han plötsligt brett mot dörren där en äldre kvinna hejar glatt. Hon ska också följa med.

Karin Wiking, 90, sträcker ut sina långa ådriga händer och börjar vant hyvla ost i mängder. Snart börjar hon berätta sin historia. Om hur hon reste som krigssjuksköterska med Raoul Wallenberg och vita bussarna och var med och hämtade fångar i Bergen-Belsen. Hur de hjälpte ryska krigsfångar i Norge.

Karin är kontaktperson för Moder Teresa i Skandinavien och har hand om 78 personer. Idag har hon redan varit och läst sagor för förskolebarn i Äppelviken. Och på onsdagar träffar hon och äter med hemlösa i Ny gemenskap.

Karin ler mot Elisabeth Andreasson, 64, som också dykt upp och brer smörgåsar på löpande band.

– Jag tycker att det känns så meningsfullt att helt osjälviskt göra något för någon annan. Att bidra på något sätt. Vad som händer i dem sedan vet man ingenting om. Det får man överlämna.

Totalt är de runt tjugo personer som turas om.

Nu är osten slut och mackorna får räcka. Alla hjälps åt att röja bordet och Jorge tar själv en macka medan de packar korgar med tepåsar, sockerbitar och servetter. Ett par kassar med gamla bullar och wienerbröd packas också ner.

När bussen är hämtad och allt är inpackat är det dags för en kort andakt.

– Vi ber alltid innan vi går ut. För att kvällen ska bli bra.

Sen sitter Elisabeth bredvid mig i folkabussen. Det är alla möjliga som kommer och fikar, berättar hon.

– Från barn till äldre, skejtare, hemlösa och turister. Ibland står det ett helt gäng och möter oss när vi kommer.

Tanken är att de ska ha en dämpande effekt på våldet, vara en motvikt.

– Möts man med vänlighet går man kanske vidare med vänlighet också, säger Elisabeth.

Och när vi svänger ner på Medborgarplatsen framför Saluhallen så kommer mycket riktigt en kvinna hoppande och skuttande efter bussen. Hon har blodfläckar på tröjan och luckor i tandraden. Hon skriksjunger ”Summertime” rakt mot Sven-Gunnars näsa och han säger att hon har en fin sångröst.

– Jag är jävligt hård, skriker hon.

Sedan får hon syn på någon, ler och joggar bort mot raden av serveringar längs torget.

– Jag kommer kanske tillbaka sedan.

– Du är välkommen.

Men hon kommer inte tillbaka. Istället kommer en farbror med en cykel full av gamla tidningar och reklamblad.

– Har ni grönsaker? Nähä?

En mamma med sina två barn. En vinddriven man. Ett par turister. De dricker te och kaffe och utgör ett ovanligt heterogent sällskap.

– Man ska ha råd att ringa. Man ska ha råd att gå på toa för fem spänn. Man ska ha råd att äta hela dagarna. Det går inte ihop, säger en hemlös och skakar på huvudet.

Han ska vandra runt i natt. Han letar efter en kille som lovat honom en säng. Han är en av ungefär fem tusen bostadslösa i Stockholm. Knappt fyra hundra av dem ligger ute.

Efter en timme går Karin hem. Hon fryser för mycket.

Jag följer med Sven-Gunnar till polisens möte i Scandichotellet. Varje helgkväll träffas polisen, fältassistenterna, föräldravandrarna och frivilligverksamheterna för att gå igenom kvällen och ge varandra aktuella telefonnummer.

– Kring Medborgarplatsen har polisen bra koll, säger fältassistenterna till föräldrarna. Men inte i parkerna. Monteliusvägen, Blecktornsparken, där får ni gärna gå.

I kväll är det två orosmoment. Hammarby möter Brage med avslutning runt 21. Och Lady Gaga spelar i Globen. Så det blir mycket unga på stan.

Men Sven-Gunnar Lidén har bara fått problem en enda gång på fem år.

– Man väcker ingen ilska genom att stå och bjuda på kaffe. Sedan har vi sett mycket – misshandel, knivhot. Då larmar vi polisen.

Ute på torget börjar det mörkna. Det är dags att tända elden. Veden kommer från ett företag som levererar till pizzaugnar. Alla korta bitar hamnar här.

Snart sitter det ett helt gäng på de vita plaststolarna runt lägerelden. Jorge sitter och småpratar med gästerna.

Hela tiden springer Elisabeth och Martin och fyller på fikabordet, torkar upp spill och städar undan urdruckna pappmuggar. En kille äter fyra wienerbröd.

Sven-Gunnar och Martin ser plötsligt oroliga ut. Det är en tjej som har problem. Hon har ingenstans att ta vägen. Sven-Gunnar har kontakter med tillfälliga boenden, men hon vill inte ha hans hjälp. Det ska ordna sig på måndag, säger hon själv. Då ska hon få komma in på drogavvänjning.

Men det är långt till måndag.

Vi ser henne gå iväg med ett gäng killar. Kanske kommer hon tillbaka i morgon när det är Söderandans dag på Medis. Sven-Gunnar hoppas på det. Martin har skickat med henne ett underställ.

Projektet har under 2010 växt med en sommarsatsning för ungdomar. Från onsdag till lördag har man tältläger i Björns trädgård på dagarna och konserter och öppen scen på kvällarna. Det är ett uppdrag från stadsdelsförvaltningen och görs inom ramen för Söderandan.

– Vi vill bygga gemenskap, att folk ska ha någonstans dit de kan komma. Man kanske behöver prata eller bara vill hitta på något, säger Sven-Gunnar.

En man som knappt kan stå på benen sörplar kaffe en lång stund medan han välter ut allt på bordet. Det är något som inte stämmer. Han ser prydlig ut och han har lagt en datorväska och en shoppingpåse på en av de slitna plaststolarna. Men hans ben är helt mjuka och huvudet landar upprepade gånger i bullfatet och måste lyftas undan.

– Han har rökt marijuana, säger Jorge lite senare.

Och så ler vi lite lättade, för då kommer det i alla fall att ordna sig för honom när effekten avtar.

Kvällen går.

En sliten poet tar plats vid lägerelden och blir uppmuntrad av Jorge. Bredvid honom sitter ett svårt berusat syskonpar i medelåldern.

Framåt elvatiden är bullarna och kaffet slut och vi är genomfrusna trots våra varma kläder och tjocka skor. När vi går hem ska många stanna ute.

Medan vi packar bussen går några i väg och kollar en tjej som sitter ensam och full på en parkbänk. Jo. Hon har någon med sig som hon väntar på. Okej.

Det är kolmörkt när vi rullar in på Salemkyrkans gård. Och dörrarna står vidöppna. Grannarnas också – för de har gått ut för att klaga på volymen. Rocken har bytts mot synthpop. Ett tiotal unga dansar som galningar i kyrksalen. Vid altaret en dj. Sven-Gunnar går in och ber dem dra ner basen. Sedan får de fortsätta.

Under tiden bär de andra in volontärvästar, eldstad och kaffepannor. De diskar och plockar undan och pratar om kvällen. Det gick ju bra. De hoppas att den där tjejen kommer tillbaka i morgon som hon sa. Oj, är det bara åtta timmar tills termosarna ska fram igen?

– Det är faktiskt inte så att vi gör det här för att ge och känna oss goda, säger Martin. Jag tycker jag får mer än jag ger.

Elisabeth instämmer leende medan hon torkar disk. Jorge tuggar i sig en macka som har blivit över. Och nästa fredag står de där igen.

MAN VÄCKER INGEN ILSKA GENOM ATT STÅ OCH BJUDA PÅ KAFFE

ICKEVÅLDSFONDENS PRISTAGARE 2002-2010

2010

BAJENLAND

Hammarby IF bedriver tillsammans med sina supportrar spontanfotboll för barn och unga i söderort i Stockholm, med fokus på lika värde, kamratskap, respekt och ansvar. Så vill de ge ungdomarna en trygg plats att samlas på.

SVENSKA MUSLIMER FÖR FRED OCH RÄTTVISA

SMFR får priset för projekt som nyanserat bilen av islam i det svenska samhället, "Hörru jag är också svensk", och som samarbetat med kristna för att minska spänningarna mellan troende och sekulära, "Salaams vänner".

VÄSBY MOT VÅLD

"Väsby är vår plats inte våldets plats." Väsby mot våld har engagerar unga för ett samhälle utan våld genom en rad olika aktioner. Bland annat antologin "Röster om våld och trygghet" som skrivits av elever i årskurs sju.

MARGARETA ANDERMO

Sedan tonåren har Margareta Andermo sökt förverkliga att "vi måste vara den förändring vi vill se". Från magasinet PAX i radion, via medling och utbildning av bland annat soldater har hon spritt ickevåld och konfliktlösning som metod och princip.

ÅKE SANDIN

Åke Sandin har länge varit aktiv för ickevåld på olika nivåer. Under sjuttioalet var han ordförande i Svenska Freds och 1967 grundade han Tyresö ulands- och fredsförening som hörts i radio Tuff varje vecka sedan 1985.

BARBRO JÖNSSON

En tapper åklagare som stått pall mot MC-gängen, en människa med civilkurage som med sin egen säkerhet satt på spel har varit en personlig markör mot våld.

STINA OSCARSON

Regissören och teaterledaren Stina Oscarson gör teatern till en mötesplats för konstnärliga och politiska samtal. Priset får hon bland annat för en föreställning från 2008 på tema fred och ungdomars engagemang.

FORTUM

Fortum lyser sedan 2006 upp platser i Stockholm som annars inte skulle ha fått belysning och som upplevs som mörka och otrygga. Några exempel är Lappkärrsberget, Humlegården och Mariatorget.

2009

HJÄRTSLAGET OCH FIKAVAGNEN

Hjärtslaget och Fikavagnen bjuder på kaffe och gemenskap på utsatta platser i Stockholm och Göteborg. De "visar hur fysisk och inbjudande närvaro och minskar våldet."

HERE4U

Skolcoachprojektet Here4U i Västerås arbetar mot kriminalitet och mobbning och fick priset ”för att de ger unga möjlighet och verktyg att tillsammans skapa en trygg närmiljö, samt utbildar ungdomar i frågor som rör ickevåld.”

CAFÉ KÄLLAN

Café Källan i Sollentuna håller öppet fredagskvällar för stadsdelens ungdomar och fick Icke våldsfondens pris ”för ett uthålligt arbete med att skapa en mötesplats och en miljö där de unga och deras ledare kan utvecklas och växa.”

SAAM KAPADIA OCH JEPPE WIKSTRÖM

Saam Kapadia och Jeppe Wikström fick pris för boken ”Fred! 100 röster mot våld och krig” där de ”visat hur man kan använda sin konstnärliga begåvning och yrkesmässiga kompetens till att sprida budskapet om ickevåld.”

MARGARETA INGELSTAM

Margareta Ingelstam fick Icke våldsfondens hederspris ”för att hon utifrån sin kristna tro har vikt sitt liv till ett ekumeniskt arbete med ickevåldsprägel.”

WALLENSTAM AB

Wallenstam AB fick Icke våldsfondens företagspris ”för att de långvarigt stöttat socialt inriktade frivilligorganisationer och målmedvetet arbetat för att minska risken för våld och skapa trygghet för boende i Wallenstams bostadsområden.”

2008

DRÖMMEN OM DET GODA

Drömmen om det goda arbetar med qigong, massage och reflektion för att skapa fysisk och psykisk hälsa i skolan. De fick priset för att de ”med hjälp av enkla metoder utvecklade arbetet med ickevåld bland annat på skolor”.

GLOBTRÄDET

Globträdet erbjuder barn och unga platser för att utbyta kunskap och framtidsvisioner. De har ”på ett föredömligt sätt förenat lokalt och globalt för att barn skall kunna lära av varandra för insatser mot till exempel mobbning.”

SKANDIA IDÉER FÖR LIVET

Sedan 1987 har Idéer för livet skänkt bidrag till verksamheter och drivit egna projekt som syftar till att främja en ickevåldets kultur. ”Idéer för livet har bidragit till att förebygga våld och utanförskap och till att öka barnens självkänsla.”

TONY CARLSSON

När Tony Carlssons son blev kriminell skapade Tony ett föräldranätverk för att tala om problemen med våld och kriminalitet. Han har ”visat att det är möjligt att förebygga eller finna vägar ur problem som de han själv hamnat i.”

CHARLOTTE GYLLENHAMMAR

Konstnären Charlotte Gyllenhammar fick det personliga priset för att ”hennes konstverk speglar hoppfullhet ge-

nom att visa hur skydd för sårbara och oskyddade människor inte behöver ske med våld och maktutövning.”

2007

TRULS BERNHOLD

Prästen Truls Bernhold startade i Sveriges kristna råds regi ett kloster för långtidsdömda på Kumlaanstalten. Han har hjälpt många intagna att ompröva sina liv och fortsätter ledsaga de före detta kriminella efter deras frigivning.”

BROTTSFÖREBYGGANDE CENTRUM I VÄRMLAND

Brottsförebyggande centrum i Värmland är en ideell förening som ska motverka rasism, våld och brottslighet. De fick priset ”för spridningen av TänkARBOKEN, ett arbetsmaterial för lärare och elever.”

MIKAEL ÅSTRÖM OCH MEDLINGSVERKSAMHETEN I UMEÅ KOMMUN

Medling erbjuds alla ungdomsbrottslingar i Umeå sedan 2004. De fick Icke våldsfondens pris ”för sitt arbete att genom medling hitta konstruktiva lösningar för försoning mellan offer och gärningsmän.”

ANTON ABELE

Fick Icke våldsfondens hederspris för sitt initiativ att på några dagar efter dödsmisshandeln av Ricardo Campogiani i Stockholm 2007 samla 10 000-tals unga i protest mot gatuvåldet.

2006

TERRAFEM

Kvinnojouren Terrafem hjälper kvinnor på över 40 olika språk. Jouren och dess grundare Bernardita Nunez fick priset ”för arbetet med att stödja unga kvinnor av utländsk härkomst som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld.”

PROJEKT 1173

I Projekt 1173 fick ungdomar från Östermalm och Bredäng mötas och skapa musikvideor tillsammans. Projektet fick pris ”för sitt nyskapande sätt att använda musik som metod för att främja integration.”

INDIVIDUELL MÄNNISKOHJÄLP

IVIK-grupperna informerar och engagerar volontärer ny-anlända flyktingungdomar i olika typer av fritidsaktiviteter. Icke våldsfonden hoppades att priset skulle ”inspirera andra organisationer och enskilda att följa IM:s exempel”.

GÖREL BYSTRÖM JANARV

”Gud har 99 namn” är idag Sveriges mest besökta utställning. Görel Byström Janarv fick priset för att hon ”med en rad kulturprojekt bidragit till att öka människors förståelse och tolerans för olika religioner och kulturer.”

2005

VÄXTHUSET MOSIPPAN

På Mosippan, en före detta flyktingförläggning utanför

Malmö, bor omkring 130 barn i 40 familjer. Röda Korset läser läxor med barnen flera dagar i veckan med målet att minska våldet och skapa tillit till vuxenvärlden.

DEMOKRATI - DET RÖR DITT LIV

I Kindaprojektet "Demokrati - det rör ditt liv" har Svenska kyrkan tillsammans med kommun, skolor, socialförvaltning, polis och föreningsliv arbetat med att främja demokrati och stärka människors självkänsla.

FRED I VÅRA HÄNDER

Projektet "Fred i våra händer", i Göteborg och Uppsala, har utbildat i ickevåld och konflikthantering. Ett samarbetsprojekt mellan en rad olika fredsorganisationer.

ANNETTE KYHLSTRÖM

Arbetet med att hjälpa sonen Kristoffer att bearbeta sina upplevelser resulterade i boken "Offer på en sekund" och en rad föreläsningar som spred kunskap om våldets följder.

2004

ELEKTRA OCH PROJEKTET SHARAF HJÄLTAR

Fryshusets Elektra och Sharaf hjältar ger stöd till tjejer och killar som utsätts för hedersförtryck, utbildar stödpersoner och myndigheter samt skapar opinion.

"VÅGA MÖTAS"

I Röda korsets Våga Mötas!? får elever från olika sociala

och kulturella miljöer lära känna varandra. Samarbetet startas under en så kallad överlevnadshelg och går sedan vidare i form av tjej- och killgrupper, läger och resor.

DECEMBERLÄGRET I SALEM

Sedan 2002 anordnar Svenska kyrkan i Salem en ickevåldsmanifestation samma dag som de främlingsfientliga samlas här. Ungdomarna åker bort från Salem denna dag för att diskutera vad som orsakar och förebygger våld.

MALUNGS FÖRSAMLING OCH RIDDARSKOLAN

I Riddarskolan får eleverna på ett lekfullt sätt arbeta med etik, människosyn och självkänsla och stärka sin värdegrund. Efter avslutad träning i tålmod, ärlighet, vänskap och andra dygder dubbas deltagarna till riddare.

AGNETA EHRENSVÄRD FÖR UPPSÄTTNINGEN AV PJÄSEN "VAR MAN" PÅ DRAMATEN/LEJONKULAN

"Var man" tog upp den gryende nazismen med frågor om grupptillhörighet och utstötning. Skådespelarna bjöd in publiken att ställa frågor till avhoppade nazister och det öppnades upp för bra samtal om svåra frågor.

2003

KRISTNA FREDSRÖRELSEN OCH SVERIGES UNGA MUSLIMER

Organisationerna fick priset för att de skapade samarbete mellan kristna och muslimer i Sverige om ickevåld.

"DE GLÖMDA BARNEN"

Med projektet ville Hela människan och Fryshuset göra en insats för barn i dysfunktionella familjer. Idag finns Nätvandrarna, föräldrar som besöker sociala medier, och Energispridarna, som informerar om de glömdas villkor.

EMERICH ROTH

Förintelseöverlevaren Emerich Roth har med sitt arbete i skolorna gjort betydelsefulla insatser för att levandegöra historien och motverka våld.

TJEJGRUPPEN GIFT

I Gårdsten, Göteborg, samlades somaliska tjejer i tjejgruppen Gift. Här stärktes deras identitet och självkänsla.

2002

ALTERNATIVET

Alternativet höll kurser i konflikthantering för barn, ungdomar och vuxna i Hammarkullen i Göteborg. De lärde ut hur man praktiskt motverkar mobbning, rasism och annan kränkande behandling.

TALANU

TalaNu bildades för att främja mötet mellan människor med olika religiös och kulturell bakgrund. I Rosengård i Malmö blev den en mötesplats för muslimska, judiska och kristna ungdomar.

ICKEVÅLDSFONDENS STYRELSEMEDLEMMAR

Jonas Jonson, ordförande, Bo Lönn, vice ordförande, Peter Brune, Margareta Ingelstam, Roland Johansson, William Kenney, Alice Bah Kuhnke, Birgitta Lorentzi, Lennart Molin, Zvonimir Popovic, Amelie Silfverstolpe och Suleyman Sleyman

Handläggare från Sveriges kristna råds kansli har varit: Jenny Björnsdotter Alge, Maria Bäcklund, Pieter-Jan van Eggermont och Daniel Uddling.

